

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ

Кафедра економіки та економічної теорії

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

**Методичні вказівки
з підготовки до практичних занять
з дисципліни**

*для студентів денної форми навчання
галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальності 051 Економіка
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти*

Тернопіль
ЗУНУ
2022

Інституціональна економіка: методичні вказівки з підготовки до практичних занять [для студентів денної форми навчання галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки спеціальності 051 Економіка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти] / О. П. Шиманська; за ред. д.е.н., проф. В. В. Козюка. Тернопіль : ЗУНУ, 2022. 19 с.

Автор: *Шиманська Оксана Петрівна,*
кандидат економічних наук, доцент, доцент
кафедри економіки та економічної теорії ЗУНУ;

Рецензенти: *Микитюк Петро Петрович,*
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту, публічного
управління та персоналу ЗУНУ
Кирич Наталія Богданівна,
доктор економічних наук, професор кафедри
менеджменту та адміністрування
Тернопільського національного технічного
університету імені Івана Пулюя

**Відповідальний
за випуск:** *Козюк Віктор Валерійович,*
доктор економічних наук, професор, завідувач
кафедри економіки та економічної теорії ЗУНУ

Методичні вказівки з підготовки до практичних занять з дисципліни «Інституціональна економіка» призначені для студентів денної форми навчання першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки спеціальності 051 Економіка Західноукраїнського національного університету. Методичні вказівки складені за робочою програмою дисципліни «Інституціональна економіка», містять вступ, програму дисципліни, питання для обговорення під час практичних занять, вимоги та вказівки до виконання комплексного практичного індивідуального завдання, тести для самоперевірки знань, перелік рекомендованої літератури.

*Рекомендовано до друку
кафедрою економіки та економічної теорії ЗУНУ
(протокол № 1 від 30 серпня 2022 р.)*

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ.....	5
ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ.....	9
КОМПЛЕКСНЕ ПРАКТИЧНЕ ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ (КПЗ).....	11
ТЕСТИ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ.....	12
ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	17
ДОДАТОК А.....	18

ВСТУП

«Інституціональна економіка» є навчальною дисципліною, вивчення якої спрямоване на формування у студентів системи знань щодо закономірностей формування, функціонування та розвитку економічних інститутів, взаємодії інституційного середовища з економічною сферою, впливу інститутів на поведінку економічних агентів і форм господарської організації, уточнення моделей економічних процесів на основі введення в них інституційного фактору, функціонування інститутів через призму інституційного вибору. Вивчення дисципліни також передбачає засвоєння студентами основних методів економічних досліджень як методологічної основи подальшого вивчення економічних дисциплін із урахуванням їх спеціалізації та майбутньої фахової діяльності.

В результаті вивчення дисципліни студенти повинні **знати**:

- роль інститутів в економічній системі та особливості їх розвитку, зумовлені змінами у функціонуванні національної економіки;
- інституціональні обмеження економічного розвитку та корпоративної стратегії зростання, логіку економічної поведінки, її раціональні основи, когнітивні обмеження та психологічні девіації;
- підходи до вирішення політико-управлінських, організаційно-правових, інформаційно-аналітичних, кадрових та інших завдань в рамках професійного забезпечення діяльності державних органів влади, місцевого самоврядування, громадських організацій на основі пріоритету інтересів України.

В результаті вивчення дисципліни студенти повинні **вміти**:

- аналізувати макроекономічні, мікроекономічні процеси, функціонування ринків та здійснювати індивідуальний економічний вибір;
- використовувати набуті соціально-економічні знання в організаційних структурах;
- здійснювати критичний аналіз управлінських рішень для подолання інституційних пасток.

Загалом курс спрямований на засвоєння основних методологічних підходів та принципів інституціонального аналізу, сучасних концепцій та моделей інституціональної теорії, вироблення вміння аналізувати та робити практичні висновки в сфері інституціональної економіки.

Студенти повинні набути практичні навички щодо виявлення специфіки функціонування інститутів; вміти обґрунтувати основні напрями інституційних перетворень в умовах України.

ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ «Інституціональна економіка»

Змістовий модуль I.

Теоретичні та методологічні основи інституціоналізму

Тема 1. Інститути та їх роль в регулюванні поведінки

Визначення інституту та його функцій в суспільстві. Основні типи ситуацій, які призводять до виникнення інституту. Ситуація «дилема в'язнів», ситуація координації, ситуація нерівності. Інституціональна структура суспільства. Формальні та неформальні правила та їх взаємозв'язок.

Теоретичні основи інституціональної економіки. Основні напрями інституціональної економіки. Напрями інституціональної економіки, що не входять в магістральний напрям економічної теорії. Традиційний інституціоналізм. Еволюційна теорія. Посткейнсіанство. Економіка угод.

Роль інститутів в функціонуванні економічних систем.

Література: 2, 6, 10.

Тема 2. Теорія трансакційних витрат

Визначення та характеристика трансакцій. Природа та поняття трансакційних витрат в працях Р. Коуза. Внутрішньо фірмові трансакційні витрати. Співвідношення трансакційних та виробничих витрат. Постійні та змінні трансакційні витрати. Традиційний підхід Коуза-Вільямсона. Класифікація трансакційних витрат *ex ante* та *ex post*. Трансакція та визначення її рентабельності.

Ринкові трансакційні витрати та засоби їх економії. Класифікація трансакційних витрат Е. Фуруботна та Р. Ріхтера. Ринкові та логістичні трансакції, трансакції балансування. Політичні трансакційні витрати, їх характеристика та значення для ефективності інституційної системи.

Трансакційні витрати та основні типу економічного обміну. Трансакційний сектор економіки та причини його росту.

Література: 1, 2, 6.

Тема 3. Теорія контрактів та опортуністична поведінка

Контрактний підхід щодо вивчення інституційних угод. Контрактні відносини та трансакційні витрати. Поняття контракту. Контракт як механізм регулювання взаємодії. Класифікація контрактів та їх характеристика. Класичні та неокласичні контракти. Фактори, які впливають на вибір оптимального контракту.

Структури управління контрактними відносинами.

Причини та поняття постконтрактного опортунізму. Витрати контролю за дотриманням контракту та попередження опортуністичної поведінки.

Моральний ризик в ринкових транзакціях та його основні причини.

Література: 3, 4, 5, 7, 8, 11.

Тема 4. Інституційна теорія прав власності

Визначення поняття «право власності» та механізм його виникнення. Принципи та проблеми ефективного розподілу прав власності. Типи регулювання прав власності. Контрактне регулювання зовнішніх ефектів. Законодавче регулювання зовнішніх ефектів.

Класифікація правомочностей. Рівні власності та специфіка користування правами власності. Специфікація та «розмивання» прав власності.

Теорема Р. Коуза. Альтернативні режими прав власності. Сучасні інституційні теорії формування ефективних прав власності. Механізм захисту прав власності.

Література: 2, 6, 15.

Змістовий модуль II.

Прикладна інституціональна економіка

Тема 5. Інституціональний вимір теорії ігор та моделювання взаємодії

Побудова формальних моделей в інституційній економіці та теорія ігор. Основні поняття теорії ігор. Кооперативні та некооперативні взаємодії. Види рівноваги при взаємодії. Рівновага за Нешем. Рівновага за Штакельбергом. Рівновага за Парето.

Зміст базових моделей теорії ігор. Змішані стратегії та еволюційно-стабілізаційна стратегія. Проблеми, які виникають при взаємодії та пошук шляхів їх вирішення.

Література: 7, 8.

Тема 6. Теорія економічної організації

Неокласична теорія фірми. Транзакційна теорія фірми. Концепція Ф. Найта. Функціонування фірми за Р. Коузом. Проблеми координації та мотивації в економічній організації. Мета економічної організації.

Контрактна теорія фірми. Основні учасники та проблема «принципала-агента» в економічній організації. Змагання агентів. Фірма як коаліція агентів. Вплив правових інститутів на розвиток корпорацій (за Р. Ла Порта).

Інституціональна теорія розвитку фірми. Основні типи та інституційні особливості економічної організації.

Література: 6, 16, 17.

Тема 7. Інституційний погляд на проблему держави

Основні функції держави в неінституціональному аспекті. Інституційна природа держави. Модель держави Норта. Проблема безбілетника. Особливості попиту та пропозиції суспільних благ. Перевантажувальні і виключені суспільні блага. Роль механізмів системи примусу. Контрактна та експлуататорська

концепція держави.

Теорія суспільного вибору. Економічна теорія бюрократії. Теорія пошуку ренти та рентоорієнтовна поведінка. Інституціональні аспекти лоббізму, логроллінгу та корупції. Інституційний формат аналізу інституційних викривлень в поведінці публічних інститутів.

Література: 6, 13.

Тема 8. Інституційна теорія грошей

Методологічні основи аналізу: теорії грошей та інституціональний підхід. Роль довіри в грошових системах. Допоміжні інститути, які підтримують довіру. Приклад Української кризи. Гроші як інститут та утилітарна норма поведінки людей. Інституційний аспект державної теорії грошей.

Література: 6, 9, 14.

Тема 9. Інституційна динаміка

Фактори інституційної динаміки. Залежність від траєкторії попереднього розвитку. Стабільність інституційної структури та інституційні зміни. Модель інституційних змін Норта. Джерела та моделі інституційних змін. Експорт та імпорт інститутів, їх значення і обмеженість. Інститути як суспільний капітал.

Інституційні інновації. Спонтанний винахід нових інститутів. Спонтанне запозичення інститутів. Ринок інститутів. Конкуренція інститутів.

Роль вітчизняних державних інститутів у воєнний час. «Агентство для відбудови» та модернізація стандартів. Роль громадянського суспільства під час війни росії проти України. Міжнародні організації (Світового банку, МВФ, СОТ та ін.) в оновленні глобальної безпеки та реалізації Плану післявоєнного відновлення України. Консолідація українського суспільства у протидії російському вторгненню через нові форми системної організації, співпраці влади, бізнесу, армії, суспільства, самоврядування – ключовий чинник у системі соціальної стійкості країни.

Література: 7, 12.

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття №1

Тема 1. Інститути та їх роль в регулюванні поведінки

Мета: усвідомлення сутності інституціональної економіки, ознайомлення з предметом, методологією, метою та змістом інституціональної економіки як навчальної дисципліни.

Питання для обговорення:

1. Визначення інституту та його функцій.
2. Основні типи ситуацій, які призводять до виникнення інституту («дилема в'язнів», ситуація координації, ситуація нерівності).
3. Інституціональна структура суспільства. Формальні та неформальні правила та їх взаємозв'язок.
4. Теоретичні основи інституціональної економіки. Основні напрями інституціональної економіки.
5. Роль інститутів у функціонуванні економічних систем.

Література: 2, 6, 10.

Практичне заняття №2

Тема 2. Теорія трансакційних витрат

Мета: усвідомлення сутності трансакційних витрат та їх значення для ефективності інституційної системи.

Питання для обговорення:

1. Визначення та характеристика трансакцій.
2. Традиційний підхід Коуза-Вільямсона.
3. Ринкові трансакційні витрати та засоби їх економії.
4. Класифікація трансакційних витрат Е. Фуруботна та Р. Ріхтера.
5. Трансакційні витрати та типи економічного обміну.

Література: 1, 2, 6.

Практичне заняття №3

Тема 3. Теорія контрактів та опортуністична поведінка

Мета: ознайомлення з основами теорії контрактів та постконтрактного опортунізму.

Питання для обговорення:

1. Контрактний підхід щодо вивчення інституційних угод.
2. Структури управління контрактними відносинами.
3. Причини та поняття постконтрактного опортунізму.

Література: 3, 4, 5, 7, 8, 11.

Практичне заняття №4

Тема 4. Інституційна теорія прав власності

Мета: з'ясування сутності прав власності за теоремою Р. Коуза в

інституціональній теорії, ознайомлення з сучасними інституціональними теоріями формування ефективних прав власності.

Питання для обговорення:

1. Визначення поняття «право власності» та механізм його виникнення.
2. Класифікація правомочностей. Рівні власності та специфіка користування правами власності.
3. Теорема Р. Коуза.
4. Альтернативні режими прав власності.
5. Сучасні інституційні теорії формування ефективних прав власності.
Механізм захисту прав власності.

Література: 2, 6, 15.

Практичне заняття №5

Тема 5. Інституціональний вимір теорії ігор та моделювання взаємодії

Мета: опанування сутності теорії ігор та вибір стратегії при взаємодії.

Питання для обговорення:

1. Побудова формальних моделей в інституціональній економіці та теорія ігор.
2. Зміст базових моделей теорії ігор.
3. Змішані стратегії та еволюційно-стабілізаційна стратегія.
4. Проблеми, які виникають при взаємодії та пошук шляхів їх вирішення.

Література: 7, 8.

Практичне заняття №6

Тема 6. Теорія економічної організації

Мета: опанування сутності економічної моделі організації з урахуванням особливостей інституціональної теорії розвитку фірми.

Питання для обговорення:

1. Неокласична теорія фірми.
2. Трансакційна теорія фірми.
3. Контрактна теорія фірми.
4. Інституціональна теорія розвитку фірми.

Література: 6, 16, 17.

Тема 7. Інституційний погляд на проблему держави

Мета: пояснити сутність основних функцій держави в неінституціональному аспекті й ролі механізму примусу, опанування сутності теорії суспільного вибору.

Питання для обговорення:

1. Основні функції держави в неінституціональному аспекті.
2. Роль механізмів системи примусу.
3. Контрактна та експлуататорська концепція держави.
4. Теорія суспільного вибору.

Література: 6, 13.

Практичне заняття №7

Тема 8. Інституційна теорія грошей

Мета: з'ясувати особливості інституційної теорії грошей та роль довіри в грошових системах.

Питання для обговорення:

1. Методологічні основи аналізу: теорії грошей та інституціональний підхід.
2. Роль довіри в грошових системах.
3. Допоміжні інститути, які підтримують довіру. Приклад Аргентинської кризи.
4. Гроші як інститут та утилітарна норма поведінки людей.
5. Інституційний аспект державної теорії грошей.

Література: 6, 9, 14.

Тема 9. Інституційна динаміка

Мета: опанування сутності інституційної динаміки та її залежності від траєкторії попереднього розвитку.

Питання для обговорення:

1. Фактори інституційної динаміки.
2. Модель інституційних змін Норта.
3. Інституційні інновації.
4. Роль вітчизняних державних інститутів у военний час.
5. Міжнародні організації (Світового банку, МВФ, СОТ та ін.) в оновленні глобальної безпеки та реалізації Плану післявоєнного відновлення України.
6. Консолідація українського суспільства у протидії російському вторгненню – ключовий чинник у системі соціальної стійкості країни.

Література: 7, 12.

КОМПЛЕКСНЕ ПРАКТИЧНЕ ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

КПЗ з «Інституціональної економіки» сприяє закріпленню, поглибленню та узагальненню знань, отриманих студентами під час навчання, при цьому студенти отримують навички підбору необхідних літературних джерел та матеріалів, їх аналізу та узагальнення, самостійного дослідження та письмового викладу теоретичних питань, вміння творчого використання отриманих економічних знань, здібностей пов'язувати теорію з практикою. КПЗ складається з 3-х блоків, виконання кожного з яких відбувається у вигляді обрахунків та аналізу, формування висновків та презентацій результатів КПЗу на практичному занятті:

БЛОК 1. Підготувати проект аналізу інституційних угод та інституційного середовища на прикладі окремої країни. Обгрунтуйте методи, які були застосовані та зробіть висновки.

Кількість варіантів визначається кількістю студентів.

БЛОК 2. Провести інституційний аналіз в системі управління державною власністю в Україні (на прикладі конкретних компаній). Розглянути відмінності та можливі конфлікти, які виникають між принципалом і агентом. Обгрунтуйте методи, які були застосовані та зробіть висновки.

Кількість варіантів визначається кількістю студентів.

БЛОК 3. Здійснити оцінку величини трансакційних витрат в контрактних відносинах. Обгрунтуйте методи, які були застосовані та зробіть висновки.

Кількість варіантів визначається кількістю студентів.

Текст КПЗ повинен бути набраний на комп'ютері з одного боку аркушу формату А4, шрифт *Times New Roman*, розмір 14 пунктів, поля: верхнє та нижнє – 20 мм, лівє – 25 мм, правє – 10 мм. Кожний блок відокремлюється один від одного. Обсяг реферату 12-15 сторінок через 1,5 інтервали. Закреслення, виправлення, скорочення слів (окрім загальноприйнятих) не допускається.

Титульна сторінка оформлюється за зразком (додаток А).

Нумерація сторінок починається з титульної, але цифра 1 на ній не ставиться. Сторінки нумеруються у нижньому правому куті аркуша. Обов'язковою є нумерація таблиць і рисунків, яка може бути наскрізною.

Наведені у тексті цитати або статистичні дані повинні супроводжуватися відповідними *посиланнями на джерела*, з яких вони взяті, та оформлені у такому вигляді, наприклад, [5, с. 27], де 5 – номер джерела за списком використаної літератури, сторінка 27.

Список використаної літератури, оформлений відповідно до вимог (https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/4518/pravyloaofmlennyaspyskuvy_korystanyhdzherel.pdf), наводиться в кінці викладу матеріалу (джерела наукового характеру, видані за останні 5 років), джерела розташовуються в алфавітному порядку за прізвищем автора (або за відсутності автора за назвою), з наведенням повної назви праці (або статті та назви журналу), видавництва, року видання та загальної кількості сторінок за кожним із джерел.

КПЗ зшивається у папку.

ТЕСТИ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ

1. Поведінка економічних агентів характеризується тим, що вони діють як: раціональні максимізатори при прийнятті як ринкових, так і позаринкових рішень

- а) опортуністи;
- б) економічні егоїсти;
- в) обмежені раціоналізатори при прийнятті як ринкових, так і позаринкових рішень.

2. Що означає рентоорієнтована поведінка:

- а) спробу індивідів збільшити своє багатство, здійснюючи невиробничі споживання (використання) ресурсів, яке призводить до скорочення суспільного багатства;
- б) отримання абсолютної земельної ренти;
- в) спробу індивідів за рахунок мультиплікаційного ефекту збільшити власне багатство на тлі зростання темпів інфляції;
- г) отримання економічної ренти.

3. Інституціональна теорія фірми дозволяє трактувати її економічну природу як:

- а) проблему специфікації прав власності;
- б) проблему вибору оптимальної форми контракту;
- в) проблему мінімізації зовнішніх витрат;
- г) проблему вибору оптимальної структури трансакційних витрат.

4. «Агент» в контрактній теорії фірми – це:

- а) власник;
- б) менеджер;
- в) посередник;
- г) консультант.

5. «Принципал» в контрактній теорії фірми – це:

- а) власник;
- б) агент;
- в) консультант;
- г) менеджер.

6. Яким шляхом досягається економія на загальних витратах в межах інституціональної теорії фірми:

- а) за рахунок вибору оптимальної структури трансакційних витрат;
- б) шляхом трансформації трансакційних витрат незалежних агентів на відкритому ринку в організаційні внутрішні витрати фірми;
- в) шляхом застосування санкцій за прояви опортуністичної поведінки;
- г) шляхом економії на масштабах виробництва.

7. Внаслідок чого поглиблюється конфлікт між інтересами власників і менеджерів:

- а) асиметрії інформації;
- б) неповноти контрактів;
- в) трансакційних витрат;
- г) домінування неформальних правил.

8. Що відноситься до переваг приватнопідприємницької фірми:

- а) високі витрати понесення ризику;
- б) відсутня проблема безбілетника;
- в) немає проблем, пов'язаних з відносинами «принципала-агента»;
- г) не існує проблеми мотивації.

9. Як називається теорія, яка дозволяє пояснити, чому держава потенційно може забезпечити умови економії ресурсів і сприяти росту добробуту суспільства:

- а) теорія суспільного договору;
- б) революційна теорія;
- в) теорія насилля;
- г) еволюційна теорія.

10. Що відбувається, коли держава бере на себе функції специфікації і захисту прав власності:

- а) виникає значна економія від масштабу;
- б) виникають негативні зовнішні ефекти;
- в) виникають позитивні зовнішні ефекти;
- г) спостерігається постійна віддача від масштабу.

11. Які фактори визначають розмір фірми з точки зору контрактної теорії фірми:

- а) ефект масштабу;
- б) обмежена раціональність та опортуністична поведінка індивідів;
- в) попит на продукцію фірми.

12. Що є причиною виникнення морального ризику:

- а) невизначеність і неповнота контрактів;
- б) відмінності в режимах прав власності;
- в) специфічність ресурсів;
- г) відмінності в трансакційних витратах.

13. Що спричиняє відмову приватних виробників від виробництва суспільних благ:

- а) насильство;
- б) «проблема безбілетника»;
- в) адміністративні бар'єри;
- г) «дилема ув'язнених».

14. В інституціональній економіці дії економічних агентів по максимізації їх власної корисності в збиток іншим – це ...

- а) несприятливий відбір;
- б) вимагання;
- в) моральний ризик;
- г) передача неправдивої інформації.

15. Виберіть додатковий спосіб вирішення проблеми вимагання:

- а) довіра;
- б) віра;
- в) добра воля;
- г) штрафні санкції.

16. Визначення фірми в неокласичній теорії:

набір виробничих планів, заснованих на цінній системі, яка координує її діяльність
майновий комплекс
оптимальна форма контракту
основний суб'єкт підприємницької діяльності

17. Наслідок закріплення за державою функції специфікації і захисту прав власності:

- а) негативні зовнішні ефекти;
- б) позитивні зовнішні ефекти;
- в) значна економія від масштабу;
- г) зростаюча віддача від масштабу.

18. Теорія суспільного договору в сучасній інституціональній теорії:

- а) революційна теорія;
- б) теорія насильства;
- в) контрактна теорія;
- г) еволюційна теорія.

19. Прояв виробничої функції держави:

- а) створення державою умов для зростання суспільного добробуту;
- б) виробництво державою товарів;
- в) надання державою послуг;
- г) перерозподіл державою доходів.

20. Причина відмови приватних виробників від виробництва суспільних благ – існування ...

- а) насильства;
- б) «дилеми ув'язнених»;
- в) «проблеми безбілетника»;
- г) адміністративних бар'єрів.

21. «Проблема безбілетника» полягає в можливості ...

- а) отримання економічними агентами вигоди без участі в загальних витратах;
- б) нерівномірний розподіл економічних благ;
- в) нерівномірний розподіл доходів;
- г) надання блага ще одному споживачеві без зменшення корисності для інших.

22. Насильство в межах інституціональної економічної теорії – це прояв ...

- а) влади;
- б) впливу;
- в) права;
- г) сили.

23. Прояв монополії держави в моделі держави Д. Норта:

- а) виробництво суспільних благ;
- б) захист від зовнішньої агресії;
- в) захист від організованої злочинності;
- г) застосування легального насильства.

24. Причина стабільності інституційної структури суспільства:

- а) дія формальних і неформальних інститутів;
- б) законодавче закріплення основоположних норм і правил;
- в) консерватизм неформальних обмежень;
- г) ефективність інститутів.

25. В теорії інституційних змін проводиться аналогія між еволюційним процесом в біології і ...

- а) нецінковою конкуренцією;
- б) ринковою конкуренцією;
- в) концентрацією капіталу;
- г) економічною інтеграцією.

26. Покращення діючої на підприємстві системи управління замість заміни її на більш ефективну модель управління – ілюстрація ...

- а) механізму природного відбору;
- б) інституційного проектування;
- в) інституційної рівноваги;
- г) залежності від траєкторії попереднього розвитку

27. Базова одиниця аналізу в інституціональній економічній теорії:

- а) інститути;
- б) трансакційні витрати;
- в) фірми;
- г) ринок

28. Моделі або зразки поведінки, які демонструють, як необхідно поводитися в тій чи іншій ситуації:

- а) соціальні норми;
- б) надконституційні правила;
- в) громадська думка;
- г) конституційні правила.

ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Герасименко Т. В. Трансакційні витрати: сутність та динаміка в українській економіці // *Economics Bulletin*. 2021. №2. С. 60-67.
2. Івашина С. Ю. Інституціональна економіка : навчальний посібник / С. Ю. Івашина, О. Ф. Івашина. Дніпро : Університет митної справи та фінансів. 2018. 132 с.
3. Логоша Л.В., Мазур К. В. Підвальна О. Г. Контрактний підхід у контексті сучасних економічних досліджень // *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. № 12. С. 97-111.
4. Нікітенко Д. В. Моделі опортуністичної поведінки суб'єктів інвестиційного процесу // «*Modern Economics*». 2018. №8. 126-133.
5. Пилипенко Г. М. Моделі контрактної поведінки в контексті теорії галузевих ринків // *Економічний вісник*. 2021. №3. С. 9-16.
6. Шевченко О. Історія економічної думки. Сучасні економічні теорії. К. : Центр навчальної літератури. 2019. 288 с.
7. Шиманська О. Теоретичний вимір оптимальних контрактів (Нобелівська премія з економіки 2016 р. – Олівер Харт і Бенгт Хольмстрем) // *Вісник ТНЕУ*. 2018. № 3. С. 126-137.
8. Яхно Т. П., Куревіна І. О. Конфліктологія та теорія переговорів : навчальний посібник. К. : ЦУЛ. 2021. 168 с.
9. Alary, P., Blanc, J., Desmedt, L., Theret, B. *Institutionalist Theories of Money An Anthology of the French School*. 2020. 273 p.
10. Becchetti, L., Bruni, L., Stefano Zamagni, S. *The Microeconomics of Wellbeing and Sustainability. Recasting the Economic Process*. 1st Edition : Academic Press. 2019. 480 p.
11. Casas Arce, P., Kittsteiner, Th., Martínez-Jerez, F Asís (2019). Contracting with Opportunistic Partners: Theory and Application to Technology Development and Innovation. *Management Science*. Vol. 65. No2.
12. Poon, Ph., Flack, Jessica, C., Krakauer, David C. (2022). Institutional dynamics and learning networks. *PlosOne*. URL: <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0267688>
13. Rosenblatt H. *The Lost History of Liberalism*. Princeton University Press, Princeton. 2018. 368 p.
14. Sakaguchi, A. (2020). On the Institutional Theory of Money: Learning from J. R. Commons' Institutional Economics // *Journal of Economic Issues*. Vol. 54. P. 975-986.
15. Slaev, Aleksandar D. (2020). Complex private-common property rights in institutional and planning theories. *Planning Theory*. 19(2)193-213.
16. Tang, F. C., Jin, X. M., and Wang, H. Y. (2021). Governance logic of opportunistic behavior in open innovation – from the perspective of corporate moral decision-making. *China Sci. Technol. Forum* 11, 69-77.
17. Tomás, O. (2018). How Do Institutions Address Collective-Action Problems? Bridging and Bonding in Institutional Design. *SAGE Journals*. Vol. 72. Issue 1. P. 162-176.

Додаток А
Зразок оформлення титульної сторінки КПЗ

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ**

Кафедра економіки та економічної теорії

**КОМПЛЕКСНЕ ПРАКТИЧНЕ ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ
з дисципліни
«Інституціональна економіка»**

Виконав: студент групи ЕУБ-31
Петренко Віталій
Перевірила: к.е.н., доцент
Шиманська О.П.

Тернопіль – 2022

Навчально-методичне видання

Шиманська Оксана Петрівна

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

**Методичні вказівки
з підготовки до практичних занять
з дисципліни**

*для студентів денної форми навчання
галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальності 051 Економіка
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти*

Підписано до друку 30 серпня 2022 р.
Формат 60х90/8. Гарнітура Times.
Папір офсетний. Друк на дублікаторі.
Ум.-друк. арк. 1,16. Обл.-вид. арк. 1,30.
Зам № 039-22. Тираж 30 прим.

Західноукраїнський національний університет
вул. Львівська, 11а, м. Тернопіль, 46009

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців ДК № 7284 від 18.03.2021 р.*